

EGYETEMI KISEBBSÉGI PÁLYÁZATOK.

A magyar közvélemény úgyszólván csak a harmincas évek elején kezdett magához jönni a trianoni béke kegyetlen rendelkezései által előidézett kábultságból és ekkor döbbent rá a nemzetiségi kérdés fontosságára. Ez volt lényegében az a zátony, melyen az ezeréves ország területi épsége szétzúzódott. A közvélemény látta a roppant nagy veszélyt és akik éber figyelemmel kísérték az eseményeket, tudták azt is, hogy a kérdés helyes megismerésében és majdani szerencsés megoldásában milyen nagy feladat vár a magyar ifjúságra.

Ez a meggyőződés vezette a budapesti egyetem néhány pro-

fesszorát arra, hogy kérdőívek útján vizsgálja meg a magyar ifjúság tájékozottságát az elszakított magyarság sorskérdéseinek és a Dunavölgyénck sajátos problémáiban. A Kolosvárv Bálint, Lukinich Imre és Rohringer Sándor irányításával működő munkabizottság 1500 ívet küldött szét az egyetemi és főiskolai ifjúságnak. A beérkezett 925 kérdőívre 128 hittudományi, 339 jog-, 54 orvos-, 144 bölcsész-, 227 műegyetemi- és 33 képzőművészeti főiskolai hallgató adott választ.* A kép a legfontosabb kérdésekben így alakult:

	Igen Nem
Ismeri-e a felvidéki nemzetiségek számarányát és politikai célját?.....	465 460
Ismeri-e a kisebbségek nemzetközileg biztosított jogait?	378 547
Tud-e valamit a csángókról?	345 580
Ismeri-e a békeszerződésben is kiemelt székely és rutén autonómiát?	310 613
Foglalkozott-e behatóbban az elszakított magyarság problémáival	195 730

A válaszokból erős nemzeti érzés tükröződött ugyan, de szakzerű tájékozottsága csak nagyon kevés egyetemi hallgatónak volt. Maga az ifjúság is megérezte a kérdésekből, hogy milyen feladat és felelősség vár reá a nemzetvédelem e szellemi küzdőterén, mert a kérdőíveken egymást követik ilyen nyilatkozatok: — Hol az intézmény, mely ezekkel a problémákkal megismertetne? — Egyetemi előadásokon kívánjuk megismerni valamennyit! — Minden kérdést ismerni kívánunk! A legtöbb azonban csak az egyetemi évek befejezése után tartja lehetségesnek, hogy e problémákkal behatóbban foglalkozzék. Szaktárgyaim minden időmet igénybe veszik — mondják, sokan — csak diplomám megszerzése után tanulmányozhatom e kérdéseket.

Így alakult ki a válaszok negatív eredménye.

Teleki Pál, a Műegyetem akkori rektora személyesen nézte át a kimutatást és átanulmányozta a 925 kérdőívet is.

Ennek alapján készítette el átiratát, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszternek küldött meg s amelyben többek között a következőket írja: „Ha a középiskolában meg volna az alap, az egyetemi intézetek több eredménnyel dolgoznának. Az egyetemi oktatás egy bizonyos pontján lehetne talán nagyobb reformok nélkül is lényegesebb változtatást eszközölni: a tanárképzésben. Itt lehetne olyan ismereteket megkivánni, amelyek a megszállt területek és szomszédos országok állapotát, problémáit felölelik. Ezeket lehetne a rendes tananyagban jobban hangsúlyozni, lehetne talán külön tananyagot is beállítani – és talán ez volna a legcélravezetőbb – önképzést is lehetne megkövetelni, megbeszéléseket és vitákat tartani. Igen hasznos volna minden tanárképző intézettel kapcsolatban egy külön intézetet létesíteni e fontos nemzeti kérdések ápolására.“

*) A válaszokból Gramantik Margit, a bizottság előadója készítette el a kimutatást.

Az egyetemek tanácsai megértést tanúsítottak az elgondolás iránt. Speciálkollégiumok hirdetésével és rendszeres szemináriumokkal jellegű munka lehetővételével igyekeztek hallgatóikat a kisebbségi kérdés szakszempontjairól útbaigazítani. Az egyetemek munkája mégis csak az ifjúság egy részét foglalkoztatta, viszont átfogó jellegű, országos viszonylatú volt a társadalmi úton megindított mozgalom az egyetemi kisebbségi pályázatok rendszeres meghirdetésével. Az érdeklődés felkeltésének és állandó ébrentartásának az volt a legbiztosabb módja, ha az ifjúság alkotó munkával veszi ki részét a feladatokból.

Kolosváry, Lukinich és Rohringer professzorok kezdetől fogva a legnagyobb készséggel és gyakorlati irányelvek nyújtásával támogatták a különböző társadalmi egyesületek égisze alatt folyt mozgalmat. „Áthatva attól a meggyőződéstől, hogy az ország határain kívül élő magyarság helyzetének és problémáinak ismerete, valamint az országgal határos államok megismerése, a magyar érdekek szempontjából a legfontosabb és legsürgősebb nemzeti feladatok közé tartozik, a szakosztály pályázatot hirdetett az egyetemi és főiskolai ifjúságnak e problémákkal foglalkozó értekezéseinek jutalmazására“ olvassuk az 1936. évi első egyetemi és főiskolai kisebbségi pályázat beszámolójának elején. A megindulás, valamint az 1938. évi második pályázati kiírás még a békeszerződések által szentesített dunavölgyi elrendezés jegyében áll. Alapgondolat az elszakított magyar kisebbségek helyzetének vizsgálata, az utódállamok közművelődési, gazdasági és politikai szempontú megismerése, valamint a kérdéssel összefüggő műszaki és közgazdasági tételek tanulmányozása.

Az első pályázatra 59 munka érkezett be az ország minden részéből, ezek közül huszonegyet díjazásra méltónak találtak. A pályadíjak kiosztása 3 ünnepség keretében történt a József Nádor Műegyetemen Budapesten, a szegedi és a debreceni egyetemeken.

Ugyanakkor a nagyközönség szélesebb rétegeinek bevonása érdekében az ország 18 városában 12 előadásorozatot rendeztek és 50 külön előadást tartottak. Budapest, Debrecen, Pécs, Sopron, Szeged egyetemi városokban, valamint Dombóvár, Hajdúböszörmény, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Kiskőrös, Kiskunhalas, Nagyatád, Nagykanizsa, Sátoraljaújhely, Sárospatak, Szekszárd, Vác, Zalaegerszeg közönsége előtt hangzottak el ezek az előadások, melyek tudományos szempontból tárgyilagos szakszerűséggel mutattak rá a fontos kérdések lényegére. 21 egyetemi tanár, 10 tanár több országgyűlési képviselő, újságíró, bíró, ügyvéd tartotta fel a kisebbségi kérdés részleteit a hallgatóság előtt 1936/1939 közt, s az előadások megszervezője Gramantik Margit maga is 46 előadásban hívta fel az ifjúság és a nagyközönség figyelmét a kérdésekre. A célkitűzéseket pénzadománnyal törvényhatóságok, pénztintézetek és egyes önkormányzati rendi szervek támogatták. Ily módon vált lehetővé (Ilii), 200, 300 (sőt utóbb 400) P-ös pályadíjak kiosztása összesen 3.650 P értékben.

1938-ban a második kiírásra 36 pályamű érkezett a bírálóbizottsághoz. Pályadíjban és jutalomban — összesen 1.680 P — részesült 15 pályázó dolgozata. Különösen szép sikerrel dolgozták ki az erdélyi reformátusság helyzetéről és az erdélyi magyar parasztság helyzetéről kiírt

tételeket. Az ifjúság érdeklődése Erdély irányában abból is megállapítható, hogy az erdélyi tételekre 11 dolgozat érkezett. Tekintettel 1938 őszének mozgalmas eseményeire, a vidéki ünnepek elmaradtak és valamennyi pályadíj kiosztása a Műegyetem dísztermében történt. Jóformán valamennyi egyetemi és főiskolai kari és bajtársi egyesület képviseltette magát az ünnepségen, hogy részvételével is tanúsítsa a nemzetiségi kérdés iránti érdeklődését.

Kétszeri területgyarapodás után, az európai háború egyelőre nyugaton cikázó viharában került sor 1940 januárjában a harmadik nemzetiségi pályázat meghirdetésére. A jogpolitikai, közművelődési és gazdasági feladatok mellett szóhoz jutottak a műszaki tételek is. Természetesen szerepeltek a visszatért Felvidéket érintő és kárpátaljai vonatkozások. 18 pályaműből a bírálóbizottság 13-at ítelt összesen 1.300 P jutalomra méltónak. A bizottság kiemelte „Erdély bányászata és nyersanyagellátásunk.“ „A magyar ipari munkásság helyzete Erdélyben“ és „A horvátországi magyar szórványok helyzete“ c. munkákat. Az ifjúság Erdély iránti érdeklődése nem lankadt, az akkor oly időserű felvidéki tárgyú alapos dolgozatok elmaradása viszont sajnálatos.

1941 óta az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga Kisebbségi Szakosztálya szervezi a pályázatokat Lator Géza elnök és Gramantik Margit előadó fáradhatatlan irányításával. Ebben az évben 43 tanulmányt küldtek be és ezek közül 20 munka részesült 3.300 P-nyi jutalomban. A legtöbb pályázó figyelme Románia és Erdély felé fordult, vagyis az ifjúság érdeklődése ebből az irányból nem mozdult el. A pályátételek kitűzésénél ezúttal először szerepelt a szomszéd államok ifjúságának életével és szervezkedésével kapcsolatos tétel. „A honvédelmi előképzés Magyarországon és a Kisantant államokban“ c. tételre beadott dolgozat messze meghaladta a várakozást.

A kitaposott ösvényen továbbhaladva, az 1942. évi pályátételek már a négyszer megnagyobbodott Magyarország ifjúságát hívták fel a nemzetiségi kérdés elmélyült tanulmányozására. Előterbe nyomult az egyházi helyzet vizsgálata a nemzetiségi egyházak (fajvallás) szempontjából azaz a céllal, hogy a tőlünk északra, keletre és délre lakó nemzetiségek mindegyikének egyházi szervezetéről és annak jelentőségéről egységes képet sikerüljön nyerni. Okulva a világháború előtti idők tapasztalatain, súlyt kellett helyezni arra, hogy a magyar ifjúság minél jobban megismerje a környező államok ifjúságának a külföldi egyetemeken kifejtett tevékenységét. Lehetőleg közvetlen tapasztalaton alapuló éles meglátású tanulmányokra van szükség, hogy közzé is legyenek tehetőek. Külön felkívánják hívni a fiatalság figyelmét a dunavölgyi együttműködés lehetőségeire. 1941-ben az agrár-együttműködés, 1942-ben az ipari együttműködés lehetőségének megvilágítása volt a megoldandó feladat és 1943-ban a most meghirdetett tételek között a „Műszaki együttműködés lehetőségei délkelet-európában“ c. tétel szerepel, ugyanekkor pályátételt tűztek ki a délkelet-európai kulturális együttműködés lehetőségeinek taglására.

Az 1942. évi pályadíjak ünnepélyes kiosztása a Központi Egyetem kupolatermében folyt le december 10-én. Makay Dezső a Liga nevében. Baranyay Jusztin a Rector Magnificus képviseletében mondott ünnepi beszédet. „Elveszett a nemzet, ha a fiatalság nem tűz ki maga elé merezebb vágynak. Kellenek vágalmok, mert az örökös lemondás veszélybe sodorja a nemzetet“ — hangoztatta Makay Dezső. A Kisebbségi Szakosztály nevében Gramantik Margit megemlékezett azokról a magyar véreinkről, akik horvát egyenruhában küzdenek a partizánok ellen, vagy román zászlók alatt hullatják vérüket az orosz harctéren. „Nagy célok nem a fegyvergyárakban születnek, hanem a szívekben.“ — „Jaj annak az ifjúságnak, melynek lelke mindig megfér teste korlátai között“ — állapította meg a közönség tapsától kísérvé. Az egyetemi ifjúságnak a kisebbségi kérdés szolgálatába állítása terén nagyvonalú megmozdulás kezdetét jelenti az előadó felszólalásának az a része, melyben meghirdette

az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga Dunavölgyi Magyar Szolgálatát. Gyakorlati ismeretek elsajátításáról van szó: a magyarság és a külföld, valamint a magyarság és a nemzetiségek közötti kulturális közeledés előmozdításáról. A feladatra vállalkozókat és azt sikerrel végrehajtókat a Liga a Dunavölgyi Magyar Szolgálat Csoportjába tömöríti. A csoport tagjai közé azt veszik fel, aki a nemzeti célkitűzésért a következő 5 feladatot teljesíti:

Első: Félévet kell tölteni egy nyugaji államban nyelvnek elsajátításával és kultúrájának tanulmányozásával.

Második: Félévet keli tölteni egy délkelet európai államban nyelvnek elsajátításával és kultúrájának tanulmányozásával.

Harmadik: Három hónapot kell tölteni magyar szór vány vidéken a szórványprobléma tanulmányozásával.

Negyedik: Három hónapot kell tölteni Magyarországon valamelyik nemzetiségi vidéken az ottani nemzetiségi élet tanulmányozásával.

Valamennyi feladat teljesítéséről; a szerzett tapasztalatokról írásbeli jelentésben kell beszámolni a Ligának.

Ötödik: A fentemlített munkásság idején megismert problémák egyikét nyomtatásban is kiadható komoly értékű tanulmányban kell feldolgozni.

A Dunavölgyi Magyar Szolgálat Csoportjának további működését a Liga külön szabályozza és a Csoport munkájának módozatait a megalakulás után hozza nyilvánosságra. Egyébként a feltételeknek megfelelő első 5 egyetemi hallgató számára egyenkint 1000 P pályadíjat tűztek ki. Természetesen meg kell majd találni a lehetőséget arra, hogy a kivitelezés terén anyagiak és pontosan körvonalazott munkaterv nyújtásával a másfél év alatt elvégzendő munka mindenképpen eredményes lehessen.

Az utolsó díjkiosztó ünnepségen 23 egyetemi hallgató részesült 4.330 P összegű jutalomban. Ennek figyelembevételével az eddigi 5 pályázaton összesen 92 egyetemi és főiskolai hallgató nyert jutalmat 14.280 P összegben.

Végigtekintve az eddigi eredményeket, a pályázók karonkénti megoszlása a következőkben tárul elénk: joghallgató 36, orvostanhallgató 2, bölcsészhallgató 16, műegyetemi hallgató 29 fezek közül 16 közgazdaságtudományi és 13 mérnökkari hallgató), katolikus hittudományi főiskolai és egyetemi hallgató 6, református hittudományi főiskolai hallgató 3; összesen 92. A pályázaton részt vett egyetemi és főiskolai hallgatók száma egyetemek ill. főiskolák szerint: Budapest 57, Szeged 10. Debrecen 5, Pécs 4, Kolozsvár 12, Vác 2, Pannonhalma 1.

A pályázók lankadatlan érdeklődését bizonyítja az, hogy voltak két, sőt három ízben is pályadíjat nyert ifjak. Többen közülök azóta is hallatják nevüket a kisebbségi vonatkozású irodalomban és életpályájukon is elsősorban ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak. Itt említjük meg Dajbukát Gergely, Deák József, Kemény Gábor, Pusztai Popovjts József, Sümeghy Mihály és Szollár István nevét.

A kijelölt irányt követve a munka most már lankadatlanul továbbfolyik. A pályanyerteseket a Liga tőle telhetőleg támogatja s tudományos munkájuk szakszerű folytatására az illetékes egyetemi és más intézetekbe irányítja őket. Az 1941/42. évi díjnyertes művek közül eddig az alábbiak jelentek meg nyomtatásban:

Deák József tanárjelölt: A szlovákság bel- és külpolitikai útja 1918-tól (Kisebbségi Körlevél 1942. évi 3. és 5. sz.)

Kamarássy Egon jogh.: Honvédelmi előképzés Magyarországon és a volt kisantant államokban (Levente).

*) Az eredményt lapunk más helyén közöljük.

Karl János jogh.: A bunyevác kérdés (Kisebbségvédelem 1942. 1-2. sz.)

Roknich György mévnökh.: A magyarság helyzete Horvátországban (Láthatár).

Székely Áron orvosh. Orvosképzés Erdélyben a román uralom alatt (Mone).

Az új egyetemi félév kezdetén meghirdették az 1943. évi pályatételeket. A pályázati kiírás újból „önkéntes nemzeti munkaszolgálatra hívja a magyar ifjúságot“. A pályázaton résztvehetnek a beiratkozott és szigorló éviiket töltő keresztény egyetemi és főiskolai hallgatók. A pályamunkáknak 2Vt—3 nyomtatott ívnyi terjedelmet kell elérniök és szerzők tartoznak a használt forrásmunkákat megnevezni. 400, 300 és 200 P-ös pályadíjakat tűztek ki, ezenkívül az értékesebb munkák szorgalomdíjban részesíthetők. A jeligés levéllel és „Pályázat“ jelzéssel ellátott gépírásos pályamunkákat 1943. október 1-ig az Egve'sült Keresztény Nemzeti Liga Kisebbségi Szakosztályának címére (Budapest. IV. Károlyi u. 22.) kell beküldeni. A nyertes hallgatók tagjai lesznek a Liga kisebbségi munkaközösségének. A munkaközösségbe való felvételüket azonban személyesen vagy írásban azok is kérhetik, akik résztvettek a pályázaton, de díjat nem nyertek.

A pályatételek a következők:

Az erdélyi magyarság és Románia ismertetésére vonatkozó tételek:

1. Az erdélyi fejedelemség államszervezetének a jövőre is értékes elemei és intézményei.

2. Az Erdélyi magyar alsópapság társadalmi és gazdasági helyzete és ennek nemzeti jelentősége. (Feldolgozható külön is bármelyik felkezet papságának helyzete.)

3. Egy erdélyi járásban a szórványmagyarság adatainak feldolgozása.

4. Egy északerdélyi vagy délerdélyi város magyarságának története 1918-tól napjainkig. (Marosvásárhely, Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy. Székelyudvarhely stb., vagy Arad, Brassó, Gyulafehérvár, Nagyenyed, Nagyszében, Szászváros, Torda, Temesvár stb.)

5. A román egyetemi ifjúság 1930—1940 között. Szervezete, szellemi élete, mozgalmi,

A felvidéki magyarság és Szlovákia ismertetésére vonatkozó tételek:

1. Egy felvidéki járásban a szórványmagyarság adatainak feldolgozása.

2. Egy felvidéki vagy szlovákiai város magyarságának története 1918-tól napjainkig. (Kassa, Ungvár, Komárom, stb. vagy Eperjes, Nagyszombat, Nyitra, Késmárk, Lőcse, Pozsony, Selmecbánya stb.)

3. Különleges gazdasági feladatok Kárpátalján.

4. A szlovák egyetemi ifjúság 1930—1940 között. Szervezete, szellemi élete, mozgalmi.

A délvideki magyarság, valamint Horvátország és Szerbia ismertetésére vonatkozó tételek.

1. A Horvátországi Magyar Közművelődési Közösség szervezete és mai kulturális tevékenysége.

2. A bánáti és baranyai szórvány magyarság helyzete és gondozásának módja.

3. A Jugoszláviához tartozott Bánságban élő magyarok és egyéb nemzetiségek helyzete a jugoszláv uralom alatt és most.

4. A horvát egyetemi ifjúság 1930—1940 között. Szervezete, szellemi élete, mozgalmái.

5. A szerb egyetemi ifjúság 1930—1940 között. Szervezete, szellemi élete, mozgalmái.

Gazdasági tételek:

1. A magyar közlekedés fejlesztése a Balkán államokkal való kapcsolat érdekében. ..

2. A magyar-olasz gazdasági kapcsolatok újabb fejlődése és jövője.

3. A bányászat és nagyipar hatása a környezet nemzetiségi viszonyaira.

4. Az életmód megváltozása a megszállás alatt.

Műszaki tétel.

1. A műszaki együttműködés szükségessége Délkelet Európában és Magyarország szerepe e téren. (Feldolgozható bármelyik mérnöki szak munkaterülete.)

Egyéb tételek.

1. A kulturális együttműködés jövője Délkelet Európában és Magyarország szerepe e téren.

2. A bolgár egyetemi ifjúság 1930—1942 között. Szervezete, szellemi élete és mozgalmái.

3. A magyar egyetemi ifjúság 1930—1942 között. Szervezetei, szellemi élete, mozgalmái. A jövőre irányuló feladatai.

4. A román egyetemi ifjúság szerepe és propagandája a külföldi egyetemeken.

5. A magyar ifjúság szerepe és feladatai a külföldi egyetemeken.

6. Magyarország szerepe és jövője a dunavölgyi államok sportéletében.

7. A leventekiképzés szerepe a szórányvidéken.

8. A/ utóállamok értelmiségi ifjúságának szerepe a katonai előképzésben.

9. A magyarországi nemzetiségek egészségügyi viszonyai (Feldolgozhatók külön is egy nemzetiség egészségügyi intézményei.)

10. A kisebbségi magyarság egészségügye és egészségvédelme. (Feldolgozható a határon kívüli magyarság bármely csoportjának egészségügye.)

11. A magyarországi nemzetiségi viszonyok alakulása a népszámlálások alapján különös tekintettel a városokra.

12. Az 1938. évtől bekövetkezett események hatása a kisebbségvédelemre, különös tekintettel a határon kívüli magyarság helyzetére.

13. Az idegenforgalmi propaganda jelentősége a magyarság megismerése szempontjából.

A kitűzött tételek között egyre több olyan kiírást találunk, melyeknek célja, hogy a visszatért vagy vissza nem tért magyar és vegyes lakosságú városok történetét és mai helyzetét ismertessék meg a pályázóval. Sok szempontnak kell itt tisztázódnia a városok demográfiai vonzóerejének a falusi magyarság irányában való hatását illetően. A másik előtérbe nyomuló probléma a mai Magyarország nemzetiségeinek taglalása. Ha a jövőbe kívánunk tekinteni, bizonyosra vehetjük, hogy az elkövetkező évtizedekben ez a kérdés még hatványozottabb jelentőséget fog nyerni s a helyes magyar nemzetiségi politikát ez az ifjúság lesz hivatott tovább irányítani.

Karl János Imre.